

Epilepsi og stigma i populærmusikk

Personer med epilepsi har gjennom alle tider vært stigmatisert. I hvilken grad er dette fortsatt tilfelle? Fremstillingen av epilepsi i dagens populærmusikk kan speile holdningene.

Mia Tuft
mia.tuft@ous-hf.no
Karl O. Nakken

Opp gjennom hele vår historie har epilepsi vært en stigmatiserende sykdom (1, 2). For å få en oppfatning av folks syn på epilepsi i vår tid, kan man for eksempel studere moderne kulturformidling, i dette tilfellet musikk. Musikktekster kan speile dagens holdninger, ofte på en nokså direkte og usminket måte. I tillegg får man et innblikk i hva som faktisk tillates innen musikkpublisering i dag, blant annet av direkte diskriminerende tekster.

I mange sangtekster har epilepsi blitt fremstilt som skremmende, smittsomt eller knyttet til noe seksuelt. Dette kommer særlig frem i musikkjangre som death

metal, hard rock og hip hop. Internasjonalt interessepolitisk arbeid for å hindre spredning av fordommer om epilepsi har ført til en tendens de siste årene til et mindre stigmatiserende innhold i tekstene.

Den skremmende epilepsien

I death metal har epilepsi vært brukt som en skremmende effekt (fig 1). I denne musikken idylliseres det mørke og negative, og sykdom og en grusom død er ofte tema. Bandet Malevolent Creation bruker epileptiske anfall som et sjokkerende virkemiddel i tekstene, på linje med «sykdom, blod og gørr».

Seizure

...
living in fear
tearing your soul
no cure for this pain
this is your hell
given at birth

*symptoms take course
seizure taking over
consuming...
convulse...*

Det amerikanske bandet Death, som av noen blir regnet som opphavet til death metal-sjangeren, ga i 1987 ut albumet *Death bloody gore*. På dette albumet finnes sangen *Scream bloody gore* der epilepsi omtales på en måte som gir assosiasjoner til en tid da man trodde sykdommen var forårsaket av onde ånder:

*Controlling the minds of the bloodthirsty dead
Unholy seizure slicing through your head*

Samtidig som noen av death metal-tekstene gir et svært negativt bilde av epilepsi, blir epileptiske anfall også brukt for å beskrive et ønske om å forsvinne eller drømme seg

Figur 1 Gus Rios i Malevolent Creation. Foto: Camera Press/NTB scanpix

bort fra en vanskelig verden. I enkelte av disse tekstene får epileptiske anfall også en positiv ladning (3).

En seksuell og smittsom sykdom

Epilepsi har gjennom historien vært forbundet med seksualitet. Masturbasjon var på 1800-tallet en av årsaksforklaringene til epilepsi (1). Lyder og rykninger som oppsto under anfall ble en tid oppfattet som seksuell ekstase; aura var forspillet, krampeanfallet var orgasmen. Forestillingen om at epilepsi kunne være smittsomt, har også skapt en ubegrunnet frykt i samfunnet. Man trodde sykdommen enten skyldtes et ukjent smittestoff eller at de affiserte var besatt av onde ånder som kunne overføres til andre (1).

Disse historiske forestillingene lever videre i mange av dagens musikktekster. I mange raptekster fremkaller sexy menn en «epileptisk» reaksjon hos kvinner (3). Kvinnene blir skjelvende ekstatiske ved synet av mannen eller av hans seksuelle handlinger. Therapy, et irsk heavy metal-band, bruker epilepsi som en metafor for en altoppslukende kjærlighet, eller en besettelse, med repeterende rytmer. I sangen *Epilepsy* repeteres strofen «this infernal love» en rekke ganger, og repetisjonene blir i seg selv et symbol på et epileptisk anfall. Men, «I've got a problem»; det er ikke bare en positiv kjærlighetshistorie som fortelles (3).

Noen artister omtaler fortsatt epilepsi som smittsomt, eller de synger om at gale handlinger vil fremkalle epilepsi. Artisten Tupac rapper blant annet om epilepsi i «Hit'em Up» (3):

*You fucking with me?
You fuck around and catch a seizure
or a heart attack.*

Bandet Static Lullaby beskriver i sangen *Contagious* epilepsi som skremmende, smittsomt eller noe seksuelt:

*The choking has you foaming at the mouth
Our bodies convulsing on the floor
Like a fish out of water, the price of
wanting more
Epilepsy seems, seems safe enough for me
It's alright girl, it's alright
Contagious, contagious as it seems.*

Den amerikanske rapartisten Chris Palko, med artistnavnet Cage, forteller i sangen *Ballad of worms* om en personlig opplevelse der epilepsistigmaet «smitter» over på ham. Han har møtt den flotteste jenta i byen. Jenta får hjernehinnebetennelse og epilepsi med hyppige anfall. «I'm known in town as the creep that's into zombies,» forteller han i den selvbiografiske teksten. I denne såre teksten forteller han om hvordan han selv føler seg

utstøtt samtidig som han pleier sin syke og døende kjæreste.

Tekster som utfordrer stigma

Synet på epilepsi har gjennom historien ikke vært entydig negativt. Enkelte trodde personer med denne sykdommen var Guds utvalgte på jorden, jf. betegnelsen morbus sacer.

Også i sangtekster har enkelte de siste årene forsøkt å utfordre de fordømmene som knyttes til epilepsi. Nick Cave har i hele sin karriere vært opptatt av sosiale stigma, noe han viser i flere av sine sangtekster (fig 2). I albumet *Henry's Dream* har han en sang om den historiske skikkelsen Christina the Astonishing (1150–1224). Hun ble verdenskjent etter at hun under sin begravelse sto opp fra «de døde» etter å ha hatt et epileptisk anfall.

Også artisten Anthony Hegarty, kjent fra gruppen Anthony and the Johnsons, er opptatt av sosiale stigma. Som transperson har han selv vært utsatt for fordommer. Kanskje ser han gjennom sangtekstene en mulighet til å påvirke folks holdninger til det som er annerledes? I den nydelige sangteksten *Epilepsy is dancing* beskrives et epileptisk anfall på en positiv måte (fig 3). Teksten omtaler Kristus' oppstandelse. Kanskje er Hegarty inspirert av bildet *Transfiguration*, malt av Raphael på 1500-tallet, der Jesus

Figur 2 Nick Cave har skrevet en rekke tekster som omhandler personer som er annerledes og hvordan de behandles i samfunnet. Foto: Gonzales Photo/Christian Hjort/NTB scanpix

Figur 3 Anthony Hegarty har skrevet teksten *Epilepsy is dancing*, som gjengir en positiv opplevelse av et epilepsianfall. Foto: Rolf Øhman/Aftenposten/NTB scanpix

Figur 4 Sam Riley som Ian Curtis, frontfigur i Joy Division. Curtis fikk ofte anfall på turné og på scenen og brukte også epilepsi som virkemiddel i dans på scenen og i sangtekster. Foto: Mary Evans Picture/NTB scanpix

står opp fra de døde og en gutt får et epileptisk anfall i samme hellige stund. Under et epileptisk anfall løftes hovedpersonen i teksten inn i en annen og annerledes verden.

Epilepsy is dancing
*Epilepsy is dancing
 She's the Christ now departing
 And I'm finding my rhythm
 As I twist in the snow*

Sangen er ledsaget av en drømmeaktig musikkvideo av nakne mennesker i en paradisk blomsterhage. Anfallet blir som en ekstatisk drøm – slik noen som har temporallappsepilepsi kan oppleve (4). Etter at anfallet er over, trer hovedpersonen tilbake inn i en grå virkelighet, i et asfaltbelagt industriområde.

Rockeartisten Prince hadde epilepsi som liten. Han hadde en vanskelig oppvekst preget av mobbing og en far som ikke støttet ham i hans musikkinteresse. Mange av hans tekster handler om livsvalg. Sangen *Sacrifice* forteller historien om lille Victor, som er et mobbeoffer.

Sacrifice

*I was born on a blood stained table
 Cord wrapped around my neck
 Epileptic 'til the age of seven
 I was sure Heaven marked the deck
 ...
 Mama held up her baby for protection
 From a man with a strap in his hand
 Ask the Victor 'bout pain and rejection
 You think he don't, when he do understand

 My name will be, Victor*

Amen

Det er åpenbare selvbiografiske elementer i teksten. Kanskje henspiller Victor på «victory»? Prince er selv tydelig i sitt identitetsuttrykk, både med sin særegne stil og forskjellige artistnavn. Han har brukt både Prince, Jamie Starr, Christopher, Alexander Nevermind, The Purple One og symbolet ♀. I sitt liv og yrkeskarriere har Prince bevisst spilt på egenskapen spesiell, hvilket har gitt ham styrke.

Epilepsi som kunstnerisk virkemiddel

Ian Curtis var frontfigur i postpunkbandet Joy Division. Han hadde selv epilepsi og brukte epilepsi i sine tekster. Curtis levde et svært uregelmessig liv. Han hadde mange anfall, både i dagliglivet og på scenen (fig 4).

På grunn av sine anfall på scenen fikk han mye oppmerksomhet, og han ble ofte omtalt i mediene. I punk- og postpunk-perioden dyrket man til dels utagering, galskap og det å «ta av» på scenen. Hans anfall ble dyrket som noe aparte, men også som en illustrasjon på det uforutsigbare ved epilepsi (5). Samtidig var og er han en høyt respektert artist, et ikon, som med sine kunstneriske virkemidler og karakteristiske barytonstemme representerer sjangeren postpunk. Curtis begikk selvmord i 1980.

Protest mot stigmatiserende tekster
 Bandet Black Eyed Peas skapte debatt i USA da de i en tekst knyttet epilepsi til det å være tilbakestående. Den originale sangtittelen var *Let's get retarded*:

*Bob your head like epilepsy,
inside your club or in your Bentley.*

Det kom massive protester mot denne nedlatende fremstillingen av epilepsi. For at sangen skulle kunne spilles på amerikanske radiostasjoner, ble sangtittelen endret til *Let's get it started* og tekststrofen til «Bob your head like me, Apl.D» (3).

Forhåpentlig vil man i fremtiden ikke kunne fremstille personer med epilepsi på en så negativ måte som tidligere. Epilepsiorganisasjoner verden over arbeider for å hindre at fordomsfulle tekster spres i befolkningen, men i den grad populærmusikken speiler befolkningens holdninger til epilepsi, ser det ut til at vi fortsatt har en vei å gå for å avmytifisere sykdommen og fjerne fordommer.

Mia Tuft (f. 1972)

er spesialist i nevropsykologi ved Nasjonalt kompetansesenter for sjeldne epilepsirelaterte diagnoser, Oslo universitetssykehus. Hun har skrevet barnebøker om å leve med epilepsi. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Karl Otto Nakken (f. 1945)

er spesialist i nevrologi, med spesialkompetanse innen epileptologi, dr.med. Han er medisinsk ansvarlig ved Spesialsykehuset for epilepsi, Oslo universitetssykehus. Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Litteratur

1. Temkin O. The falling sickness. 2. utg. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1971.
2. Jacoby A. Stigma, epilepsy, and quality of life. *Epilepsy Behav* 2002; 3: 10–20.
3. Baxendale S. The representation of epilepsy in popular music. *Epilepsy Behav* 2008; 12: 165–9.
4. Åsheim Hansen B, Brodtkorb E. Partial epilepsy with «ecstatic» seizures. *Epilepsy Behav* 2003; 4: 667–73.
5. Waltz M, James M. The (re)marketing of disability in pop: Ian Curtis and Joy Division. *Popular Music* 2009; 28: 367–80.

Mottatt 4.7. 2014, første revisjon innsendt 9.9. 2014, godkjent 7.11. 2014. Redaktør: Anne Kveim Lie.

Engelsk oversettelse på www.tidsskriftet.no